raadsvoorstel

Agendapunt 2021, nr. IX-pm
Zaaknummer 2004141
Te behandelen door L.C.M. Frings

Onderwerp: RES 1.0 Achterhoek

Aan de raad,

Inleiding
Op 28 juni 2019 heeft het kabinet het klimaatakkoord gepubliceerd. Het is de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs uit 2015. In het klimaatakkoord is bepaald dat regio's samen moeten werken aan een energiestrategie, de Regionale Energie Strategie (RES). In de RES moet worden opgenomen hoeveel de regio gaat bijdragen aan de nationale opgave om in 2030 35 TWh aan grootschalige energie op land op te wekken.

In juni 2020 hebben de colleges van alle acht gemeenten in de Achterhoek, Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland en het Dagelijks Bestuur van Waterschap Rijn en IJssel de Concept-RES Achterhoek vastgesteld. Het bod van de Regio Achterhoek was 1,35 TWh aan grootschalige opwek van zon en wind. De raad is over de Concept-RES Achterhoek geïnformeerd door de collegenota van 2-6-2020.

De RES is van de RES-partners: de acht Achterhoekse gemeenten, de provincie, het waterschap en netbeheerder Liander. Na vaststelling door alle RES-partners wordt de RES aan het nationaal programma RES aangeboden.

Aan het bod van 1,35 TWh uit de Concept-RES is in RES 1.0 niets veranderd. De Concept-RES is door het college vastgesteld. De RES 1.0 zal door de raad moeten worden vastgesteld. Daarbij gaat het specifiek om:
- De hoogte van het regionale bod voor grootschalige opwek van duurzame energie.
- De verdeling van het regionale bod over grootschalige zon op daken en grootschalige opwek.
- De verdeling van het regionale bod voor grootschalige opwek van wind over de gemeenten.

De vaststelling van de RES gaat niet over:
- Herijking van het Akkoord van Groenlo en het daaruit afgeleide Winterswijkse duurzaamheidsbeleid. Dus de Energiemix en het Beleidskader kleine windmolens, die samen optellen tot het Winterswijkse moratorium op windmolens groter dan 25 meter, zijn een gegeven voor de RES.
- Kleinschalige opwek zoals onder andere aan de orde is geweest tijdens het politiek forum. Hiermee is ook veel te bereiken als het gaat om energieneutraliteit in 2021, maar in de RES gaat het alleen om opwek die van het midden- en hoogspanningsnet gebruik moet maken. Dat noemen we grootschalige opwek.
- Energiebesparing en isolatie. De ambitie van 35 TWh nationaal duurzame opwek op land is exclusief besparing en isolatie.
- Concrete projecten. De RES is een bod aan het rijk waarin de RES-partners aangeven wat zij willen bijdragen aan de opgave van 35 TWh. Het document is niet juridisch bindend, is geen uitvoeringsprogramma en ook geen beoordelingskader voor concrete initiatieven. We blijven voor uitnodigingsplanologie kiezen. Dat betekent dat de bal bij initiatiefnemers ligt en we niet zelf een uitvoeringsprogramma maken. Winterswijk zoekt al met diverse maatschappelijke organisaties en koepels naar versnelling van besparing, verduurzamen woningen en bedrijven.

Voorstel
De RES 1.0 Achterhoek vast te stellen, specifiek op de onderdelen:
a. hoogte van het regionale bod voor grootschalige opwek van duurzame energie: 1,35 TWh;
b. verdeling van het regionale bod over grootschalige zon op daken (0,35 TWh) en grootschalige opwek op land (1 TWh);
c. verdeling van het regionale bod voor grootschalige opwek van wind over de gemeenten. Daarbij wordt het moratorium op wind van de gemeente Winterswijk in acht genomen. Het Winterswijkse aandeel in het regionale bod is dus 0.

Relatie met (huidig) beleid
Akkoord van Groenlo; Winterswijks beleid duurzame energie: Energiemix, Beleidskader zonneparken en zonnevelden, Beleidskader Kleine windmolens.

Beoogd(e) effect(en)
Gezamenlijk bod van de RES-partners aan het rijk.

Argumenten
In het klimaatakkoord is bepaald dat de 30 RES-regio's samen 35 TWh aan grootschalige zon en wind (op land) energie moeten opwekken. 35 TWh houdt ongeveer 5.400 windmolens van 3MW, 45.000 hectare zonnepanelen of een combinatie daarvan in. De verdeling tussen de regio's en de verhouding zon/wind is vrij. Het nationaal programma RES (npRES) gaat er van uit dat de overheden hier gezamenlijk uitkomen. De opgave waar we als regio's in Nederland voor staan, is om samen concreet aan te geven hoeveel, wat, waar en wanneer we hernieuwbare energie willen gaan realiseren. Het gaat hierbij om duurzame elektriciteit en duurzame warmte. Met het bod van 1,35 TWh nemen we samen met de zeven andere Achterhoekse gemeenten een deel van deze nationale opgave voor onze rekening.

De RES 1.0 is een omvangrijk document waarin vele onderwerpen aan de orde komen. De raad wordt gevraagd de gehele RES vast te stellen. De RES is niet juridisch bindend: er kunnen geen rechten of plichten aan worden ontleend. We beperken ons in de onderbouwing tot die delen die van belang zijn voor het bod aan het rijk, zoals dat gevraagd is in het kader van de uitwerking van het Klimaatakkoord.

Een regionaal bod moet uiteindelijk waargemaakt worden door de afzonderlijke gemeenten. Zij zijn namelijk het bevoegd gezag voor beoordeling van alle zoninitiatieven en voor windinitiatieven tot maximaal 5 MW (dat is één turbine van op dit moment gangbaar formaat). Daarom is een verdeling van de opgave over de gemeenten van belang. Zo wordt voorkomen dat een gemeente naar andere gemeenten gaat kijken al voordat de eigen opgave vervuld is. En zo is duidelijk wanneer elke gemeente genoeg bijgedragen heeft aan de realisatie van de opgave.

Het niet steunen van de RES kan tot gevolg hebben dat de provincie haar eigen bevoegdheid zal gebruiken om initiatieven van meer dan 5 MW wind via een inpassingplan mogelijk te maken. De provincie is zelf RES-partner en heeft de mogelijkheid om die bevoegdheid aan de gemeenten over te dragen. Een door haar en de gemeenten gedragen bod zoals de RES nu is, helpt daarbij.

De RES vraagt geen aanpassing van het Winterswijkse beleid. Niet alleen blijft uitvoeringsplanologie het vertrekpunt (initiatiefnemers komen zelf met voorstellen, de gemeente wijst geen voorkeursgebieden aan), ook de Energiemix (met daarin het moratorium op wind) en het beleidskader Zonnevelden en zonneparken (met daarin het beleid "ja, mits" voor kleine parken en grote parken binnen grootschalige jonge ontginningen en "nee, tenzij" voor andere grote parken) en het beleidskader Kleine windmolens blijven ongewijzigd en onverminderd van kracht. En ook de doelstelling energieneutraal in 2030 staat niet ter discussie via de RES.

Ad a. *Hoogte van het regionale bod voor grootschalige opwek van duurzame energie*
De samenwerkende gemeenten in de Achterhoek hebben gezamenlijk de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Daartoe hebben de Achterhoekse gemeenten in 2016 de Regionale Uitvoeringsagenda Achterhoek (RUA) opgesteld. In deze uitvoeringsagenda hebben we voor de Achterhoek doorgerekend wat deze ambitie in hectares zon en aantallen windturbines betekent. De opgave van de RUA is ten behoeve van de RES doorgerekend naar aantallen TWh. Uit die doorrekening blijkt dat de Achterhoekse gemeenten zich met de RUA willen inzetten voor realisatie van 1,23 TWh aan grootschalig wind en zon op land in 2030. Dit is exclusief grootschalig zon-op-dak. Omdat de Achterhoek zich maximaal wil inzetten voor op zon-op-dak en daar de gunstige randvoorwaarden voor (laten) creëren, is het bod van 1,35 TWh in de concept RES verdeeld in 1 TWh grootschalig wind

en zon op land en het streven naar 0,35 TWh aan grootschalig zon-op-dak. Daarmee draagt de RES bij aan de energieneutraliteit ambitie van de Achterhoek.

Het bod is het resultaat van bestuurlijke onderhandelingen tussen de RES-partners over de Concept-RES. Het is dus nog niet door een raad vastgesteld. Dat dient nu wel te gebeuren. De bestuurlijke overeenstemming is gebaseerd op de in de gehele regio gedeelde doelstelling: energieneutraal in 2030. Die doelstelling is wel door de raden besloten. In 2009 door vaststelling van het Akkoord van Groenlo, en bij de herbevestiging daarvan in 2013. Verder is het doel onderdeel van de Regionale Uitvoeringsagenda Duurzame energie van 2016. In Winterswijk is het doel bovendien opgenomen in het coalitieakkoord.

Al die vaststellingen van het doel liepen vooruit op de RES. Terwijl vele regio's door de RES moesten beginnen aan het definiëren van een doel en een opgave, was dat in de Achterhoek niet nodig. De doorvertaling van het doel naar het bod is dus in 2020 in het kader van de Concept-RES gemaakt.

En nu is datzelfde regionale bod in de RES 1.0 opgenomen. Er is nog geen reden gebleken om hier in dit stadium van af te wijken. De cijfers wijzen erop dat het bod goed haalbaar is. In Winterswijk zitten we zodra de vergunde zonneparken gerealiseerd zijn, in 2022 of 2023, al rond de 65% van de doelstelling. Bijstelling kan overigens in de loop der jaren nog diverse keren. Na RES 1.0 volgt in 2023 de RES 2.0 waarin de uitvoering van het bod meer nadruk krijgt. En daarna volgen tweejaarlijkse cycli van monitoring en eventueel bijstelling.

Ad b. *De verdeling van het regionale bod over grootschalige zon op daken en grootschalige opwek*
Deze verdeling was eveneens onderdeel van de bestuurlijke overeenstemming over de Concept-RES: 0,35 TWh op daken en 1 TWh op land.

Ad c. De verdeling van het regionale bod voor grootschalige opwek van wind over de gemeenten
In het kader van de RES is er een aantal analyses gemaakt die de ruimtelijke mogelijkheden en onmogelijkheden in kaart brengen. Er zijn diverse manieren onderzocht om de verschillende vormen van opwek een plek te geven. Zo is bijvoorbeeld onderzocht wat de verschillen zijn tussen opwek op één of enkele grotere locaties in vergelijking met een groter aantal kleinere locaties. En er is ook geanalyseerd wat de effecten zijn van concentratie bij bedrijventerreinen versus concentratie bij natuur. Uiteindelijk is geen van deze principes bepalend geworden voor de redeneerlijn in de RES. Leidend is de redenering in de RES is de efficiency van het elektriciteitsnet. Inefficiënte opwek is in die benadering opwek waardoor in totaal grotere investeringen in het elektriciteitsnet gedaan moeten worden. Het is een redenering waarin opslag (zoals in de gehele RES) niet meegenomen is.

Op basis van de theoretische exercitie over de efficiëntie van het net is in de RES de conclusie getrokken dat een mix van grootschalige opwek van wind en grootschalige opwek van zon onontkoombaar is. Het Winterswijkse aandeel daarin zou in de benaderingswijze van de RES-exercitie 0,0712 TWh zijn. Dat is het equivalent van (naar boven afgerond) 4 windmolens met een tiphoogte van 240 meter. En de RES geeft daarvoor één in theorie in aanmerking komende locatie aan: de Masterveldweg.

De uitkomst van de exercitie heeft geen beleidsmatige consequenties voor Winterswijk. Het moratorium op wind is in de RES gerespecteerd. Het Winterswijkse aandeel in het regionale bod voor grootschalige opwek van wind is dus 0.

Financiële aspecten/risico's
De middelen voor het opstellen van de RES 1.0 komen tot op heden voornamelijk van het rijk en van de provincie. Het budget is eindig. De RES-organisatie kan vermoedelijk tot het einde van het jaar blijven bestaan. Indien er geen nieuwe middelen beschikbaar komen, kan de RES 2.0 niet opgesteld worden. Dit geldt overigens voor alle RES-regio's. De verwachting is dat rijk en provincie opnieuw middelen beschikbaar zullen stellen.

Juridische aspecten/wet- en regelgeving
Geen, de RES is niet juridisch bindend.

Aspecten van duurzaamheid
Is in lijn met het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid en de regionale afspraken in het Akkoord van Groenlo.

Communicatie/betrokkenenparagraaf
De participatie is georganiseerd door de RES-organisatie namens de RES-partners. In november 2020, maart 2021 en mei 2021 zijn door de projectorganisatie RES Achterhoek regionale informatieavonden voor raadsleden georganiseerd. Op die avonden zijn de aanwezigen geïnformeerd over de voortgang van het opstellen van de RES 1.0. Daarnaast zijn er digitale bijeenkomsten voor betrokkenen geweest. En er is een onderzoek gedaan met de naam Swipocratie. In Winterswijk hebben we bovendien op 1 april 2021 een politiek forum over het onderwerp Op weg naar energieneutraliteit in 2030 gehouden, waaraan onder andere de Energietafel een bijdrage heeft geleverd.

Vervolgprocedure/evaluatie
Na vaststelling van de RES 1.0 door alle gemeenteraden uit de regio Achterhoek, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap wordt de RES 1.0 officieel aangeboden. De RES 1.0 is een tussenstap op weg naar de energietransitie in de Achterhoek en in Nederland. De RES 2.0 wordt op 1 juli 2023 opgeleverd. Op 1 januari 2025 moeten de benodigde vergunningen installaties voor grootschalige opwek zijn verleend.

Winterswijk, 6 juli 2021
Burgemeester en Wethouders van Winterswijk,

de secretaris,	de burgemeester,
G.W. Goedmakers	B.J.J. Bengevoord